

5. Орф-підхід та інклюзія: метод. посіб. / уклад. В. Колодяжна, Т. Черноус. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 100 с.

DOI:

РОЗВИТОК МУЗИКАЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗА МЕТОДОМ ШІНІЧІ СУЗУКІ

*Онофрійчук Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент
Тарнопольський В.В., здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти*

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського

Анотація. У тезах розглянуто особливості розвитку музичної освіти в Японії крізь призму педагогічних ідей Ш. Сузукі та їхній вплив на формування творчої особистості. Проаналізовано принципи виховання музикальності, роль мистецтва у становленні духовних і моральних цінностей,

Ключові слова: музикальність, музична освіта, Ш. Сузукі.

Abstract. The abstract examines the peculiarities of music education development in Japan through the prism of Sh. Suzuki's pedagogical ideas and their influence on the formation of a creative personality. The principles of musical education and the role of art in the formation of spiritual and moral values are analysed.

Keywords: musicality, music education, Sh. Suzuki.

Мистецтво здавна виступає потужним засобом виховання і розвитку особистості, адже воно поєднує інтелектуальне й емоційне начало, впливаючи водночас на свідомість, почуття та моральні цінності людини. У його образах відображається гармонійна єдність думок, емоцій і духовної краси. У різних країнах світу мистецтво відіграє неповторну роль у формуванні духовності людини. Особливо виразно це проявляється в культурах Сходу, де в основі життєустрою лежить художнє світосприйняття. Життєва та творча сила японської культури засобами художнього виховання передається підростаючому поколінню, естетизує їхнє життя, сприяє формуванню основних якостей національного характеру.

Відмінності в поглядах і методологічних позиціях науковців, складність і багатоплановість досліджуваного явища сприяють виникненню у науковій літературі різних підходів до окреслення його сутності.

Представники німецької класичної філософії шукали сферу справжнього культурного існування і розвитку людини у сфері духу, у сфері моральної (Кант), естетичної (Шіллер) або філософської свідомості (Гегель).

Сучасні українські науковці аналізують естетичну культуру особистості як категорію, яка позначена розвиненістю певних елементів естетичної свідомості. Естетична культура особистості є складним якісним утворенням, що передбачає знання законів краси, здатність естетичного сприйняття навколишнього світу, естетичні прагнення в зовнішньому вигляді, культурі побуту, в утвердженні прекрасного в людині, природі, речах та художніх творах [9].

У контексті професійної підготовки педагога-музиканта зазначені характеристики набувають особливого значення, оскільки вони становлять підґрунтя формування його соціокультурної компетентності. На думку, Л.П. Василевської-Скупої, її формування передбачає накопичення великого багажу знань про культуру інших країн, що дозволить вільно спілкуватись з іноземними колегами, обмінюватися досвідом та толерантно ставитися до їхньої культури та мистецтва. Зрозуміло, що з кожним роком зростає потреба у використанні ефективних інноваційних технологій, адже сучасне «покоління Z» вимагає до себе особливого підходу [1, с.92].

Провідна роль в організації музичної освіти дітей належить вчителю, а його головне завдання – створити такі умови, при яких виникає величезне бажання опановувати основи музичної культури, висловлювати власну точку зору, формувати індивідуальне і колективне музичне мислення в різних формах музичної діяльності, використовувати найбільш ефективні форми і методи навчання і виховання [4, с.128].

Модель мистецької освіти в Японії ґрунтується на ідеї здатності кожної людини відчувати природну красу. Традиційно в цій країні вважають, що можливо й необхідно розвивати не лише інтелект, а й емоційність, що є основою естетичного сприйняття. Тому здібності поета, музиканта, художника можна й потрібно розвивати в кожній дитині [2].

Дослідники відзначають, що японцям притаманне світорозуміння, сутнісною характеристикою якого є відчуття людиною своєї єдності та

гармонійної взаємодії з природою. Мистецтво, на думку японців, покликане виявляти красу й робити її відчутною. Саме тому, на думку японських педагогів, дітей треба вчити відчувати красу, вчити сприймати прекрасне [4]. Навчання музиці – це шлях, щоб дитина виросла достойною і благородною людиною: слухаючи від народження прекрасну музику, вона буде наближатися до краси та гармонії у всіх сферах свого життя [5].

Проблемам розвитку музикальності присвятили дослідження Л. Василевська-Скупа, Т. Дорошенко, О. Лобова, С. Науменко, Р. Савченко, І. Сідорова, О. Хижна. Музичною освітою в Японії цікавились Т. Ткаченко, Л. Деркач, О. Солдатенко та ін.

Основоположником інноваційної методики музичного розвитку дітей є Шінічі Сузукі, вчитель гри на скрипці (17 жовтня 1898 р. м. Нагоя, Японія). Вивчення та узагальнення науково-педагогічних джерел свідчить про те, що він зробив великий внесок у розвиток музичної освіти в Японії. Зокрема, розглядаючи музикальність не як вроджений таланти, а як здібність, яку можна цілеспрямовано розвивати.

Педагогічна концепція Сузукі ґрунтується на ідеї сенситивності раннього дошкільного періоду для емоційного та чуттєвого розвитку дитини. Його підхід базувався на принципі, що «музикальність – це не вроджений таланти, а здатність, яку можна виховувати. Будь-яка дитина, яку навчають належним чином, може стати музикальною – це не важче, ніж навчитися говорити рідною мовою» [5].

Основні методичні принципи Ш. Сузукі:

- 1) розпочинати навчання, необхідно у ранньому віці дитини, коли вона швидко засвоює інформацію;
- 2) активна участь батьків у навчальному процесі – присутність на уроках, допомога в домашніх заняттях;
- 3) створення комфортного музичного середовища, у якому дитина постійно чує професійне виконання музики.
- 4) використання єдиного репертуару для учнів у різних країнах, що дає змогу дітям виступати разом на сцені без попередніх репетицій [11].

За переконанням Ш. Сузукі, музика навчає сприйнятливості, дисципліні, чуттєвості. Він порівнював свій метод навчання музиці з засвоєнням рідної мови: як дитина природно опановує мовлення, так само вона може опанувати й «мову музики».

Музикальність, як здатність відчувати красу звуків і розуміти глибину музичного мистецтва, вважається однією із основних умов успішної самореалізації творчої особистості. Її визначають як емоційно-чуттєве сприйняття, відчуття й виконання музики, що охоплює ладове чуття, музично-слухові уявлення та почуття ритму.

Історичні джерела музикальності вбачаються у природних інтонаціях мовлення, звуках природи, ритмах праці, первісних піснях і танцях, які від самого початку поєднувалися в єдність слова, руху та звуку [5].

Розвиток музикального слуху є важливою складовою загального розвитку дітей, оскільки він позитивно впливає не лише на розвиток музичних здібностей, а й на когнітивні процеси. Коли мозок активно формується, музика виступає потужним стимулом для розвитку емоційного інтелекту, концентрації уваги та творчих здібностей... Саме тому інноваційні методи розвитку музикального слуху набувають особливого значення, адже вони здатні зробити процес навчання не лише захопливим, а й максимально продуктивним [7, с. 196]. У цьому контексті творчість постає як здатність особистості до самостійної реалізації різноманітних задумів, незалежно від рівня її розвитку, що передбачає вміння самостійно вирішувати проблеми, виходити за їх межі і формувати нове ставлення до дійсності. Відкриваючи для себе нові сфери діяльності, особистість створює якісно інші умови для власного життя і саморозвитку [6, с. 201].

Музично-естетичне виховання розглядається як засіб гармонійного розвитку особистості. У процесі музичного виховання формуються моральні якості, здатність до співпереживання, духовність. Важливо не лише навчити дитину чисто співати чи рухатись під музику, а й викликати у неї глибоку внутрішню потребу у спілкуванні з мистецтвом.

Засвоєнню учнями елементарних знань про музику, розвитку музичних здібностей та формуванню інтересу сприяють методи художнього виконання, пояснення й бесіди, практичної діяльності, емоційного впливу, інтеграції різних видів мистецтва та створення ігрових ситуацій.

Отже, музичне мистецтво є яскравим і незамінним засобом формування цілісної, духовно багатой особистості. Досвід Японії, зокрема методика Ш. Сузукі, доводить, що виховання музичності дитини – це шлях до розвитку її душі, емоційної культури й людяності.

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л. П., Слободиська О. А. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до соціокультурної діяльності засобами інноваційних технологій. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2020. Вип. №. 57. С. 53-55
2. Корсунський С. В. Японія: сто мільйонів арігато. Культура вдячності. Політика м'якої сили. Київ: Брайт Букс, 2023. 288 с.
3. Онофрійчук Л. М. Розвиток естетичної культури школярів у процесі позакласної музичної діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 41. Київ-Вінниця "Планер". 2015. С. 115-120.
4. Онофрійчук Л. М., Гресько О. О. Роль музичної діяльності у формуванні мистецького світогляду підлітків. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вип. 5. 2025. С. 128-132.
5. Онофрійчук Л. М., Пахольчак Є. С. і Онофрійчук С. О. «Розвиток музикальності школярів на заняттях з хореографії». *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. [Kyiv, Ukraine], 2023. С. 169–176.
6. Онофрійчук Л.М. Синтез мистецтв як фактор творчого виховання учнів підліткового віку. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка". 2017. № 1. С. 199-206.
7. Онофрійчук Л.М., Адамус О.Ю. Інноваційні методи розвитку музичного слуху молодших школярів. *Українське мистецтво у світовому культурному просторі: історія, сучасність та перспективи розвитку*. 2025. С. 192-194. <https://doi.org/10.31652/978-617-UAWCS-2025.49>
8. Ткаченко Т.В., Деркач Л.А. Особливості музичної освіти в Японії. *Теорія та методика навчання та виховання*. Вип. 57. 2024. С. 119-127.
9. Onofrichuk L.M., Sidorova I.S. Conceptual approaches to the formation of the basics of students aesthetic culture. Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 3. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. P.154-170. <https://dspace.vspu.edu.ua/bitstreams/84801608-46b6-4dad-a49e-37b63a5750f1/download>
10. Suzuki Shiniechi. Suzuki Violion School: b 8. Miami: Suzuki Method International, 1978. book 1-8.